

УДК 34
3-12

Рекомендовано до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет» (протокол від 27.06.2024 № 10).

З-12 Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 черв. 2024 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2024. 138 с.

Збірник конференції містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Забезпечення правопорядку та протидії злочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення» (21.06.2024), у роботі якої взяли участь представники закладів вищої освіти, наукових установ, правоохоронних органів, недержавних установ України та іноземних держав.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна АЛФЬОРОВА**; канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**; докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**; канд. юрид. наук, доц. **Станіслав ЧЕРНОП'ЯТОВ**; **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*).

ISBN 978-966-981-927-7

© ВНПЗ ДГУ, 2024
© Автори, 2024

застосування позитивних дій у трудових відносинах, їх співвідношення із загальним правовим регулюванням трудових відносин. Повніше, послідовніше, якісніше регулювання зможе заохотити роботодавців до застосування позитивних дій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Рівність за ознакою статі в економічній сфері: зобов'язання України перед ЄС (ключові Директиви ЄС щодо забезпечення гендерного балансу на ринку праці та в професійній діяльності, їх розвиток у практиці Суду Справедливості) / Упоряд. О.О. Уварова. Харків : Видавництво «НТМТ», 2015. 150 с.

2. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

4. Про затвердження Положення про конкурс щодо обрання членів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 № 703. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703-2018-%D0%BF>

Борисенко С. І.

викладач кафедри

загально-правових дисциплін

Дніпровського гуманітарного університету

**ЦИВІЛЬНО ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ,
ЗАПОДІЯНОЇ ОСОБІ НЕВДАЛИМ МЕДИЧНИМ ВТРУЧАННЯМ**

Практично кожна людина наштовхується у своєму житті з необхідністю звернення до спеціалістів у сфері медицини за подоланням тієї чи іншої проблеми, пов'язаної з її здоров'ям. Звертаючись до медичної організації, будь-якої форми власності, пацієнт розраховує на кваліфіковану, якісну та належну допомогу. Але, на превеликий жаль, все частіше стають відомими випадки та ситуації неналежного надання медичної допомоги та невдалого медичного втручання, що доводить до каліцтва, або в гіршому випадку – смерті. Притягнення до відповідальності, із відшкодування шкоди, медичного працівника або медичного закладу, в якому він працює – це найбільша вимога потерпілого від невдалого медичного втручання.

Питання, що стосується цивільно-правової відповідальності, є одним із найбільш складних у цивільно-правовій науці. Водночас відшкодування завданої шкоди є найбільш адекватним способом захисту прав громадян, у тому числі й у сфері прав громадян на охорону здоров'я та медичну допомогу що закріплено в статті 49 Конституції України.

До основних нормативно-правових актів, що регулюють відшкодування шкоди, заподіяної особі невдалим медичним втручанням, відносять:

1) Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» не містить визначення «шкода, заподіяна особі невдалим медичним втручанням», а лише містить у ст. 80 те, що «особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством»;

2) Цивільний кодекс України є основоположником порядку відшкодування шкоди у главі 82 загальні положення щодо поняття шкоди ;

3) У п. 14. Європейської хартії «прав пацієнтів передбачено право на отримання відшкодування завданої шкоди, де зазначається, що кожна особа має право на отримання відшкодування матеріальної та/або моральної шкоди, завданої у зв'язку з взаємодією із системою охорони здоров'я, зокрема з наданням медичної допомоги, протягом розумного строку».

За загальним правилом, зобов'язання внаслідок заподіяння особі невдалим медичним втручанням є позадоговірними. Однак, навіть якщо і був договір між суб'єктами зазначених відносин, шкода все одно відшкодовується за правилами, передбаченими для деліктних зобов'язань.

Відповідно до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (п.а, ст.78), «медичні працівники зобов'язані сприяти охороні та зміцненню здоров'я людей, запобіганню і лікуванню захворювань, подавати своєчасну та кваліфіковану медичну і лікарську допомогу» [1].

Специфікою шкоди, заподіяної життю (здоров'ю) пацієнта внаслідок невдалого медичного втручання є:

По-перше, суб'єктами виникає з цього приводу відносини виступають пацієнт (замовник) та медична організація.

По-друге, об'єктом правопорушення є найважливіші нематеріальні блага, що належать пацієнту - його життя і здоров'я; крім того, можуть бути порушені майнові права пацієнта (наприклад несенням їм матеріальних витрат для усунення наслідків невдалого медичного втручання).

По-третє, будь-яке медичне втручання в організм людини може носити шкідливий характер.

По-четверте, як правило, шкоду життю (здоров'ю) пацієнта. заподіюється ззовні, неправомірними діями або бездіяльністю медичних працівників. Загальним для всіх цивільно-правових зобов'язань внаслідок заподіяння шкоди особі невдалим медичним втручанням, безперечно, можна назвати те, що підставою відповідальності є саме правопорушення (делікт), в той час як умовами відповідальності, як правило, називають: а) наявність шкоди, заподіяної пацієнтові; б) протиправність дій (бездіяльності) лікаря; в) причинно-наслідковий зв'язок між діями (бездіяльністю) лікаря та шкодою заподіяною пацієнту; г) вину лікаря у заподіянні шкоди. [2].

Складовою цивільно-правової відповідальності є:

Сутність першого – дезорганізуючий вплив на суспільні відносини. Без юридичної шкоди медична шкода не утворює протиправності діяння і не виступає підставою цивільно-правової відповідальності. Об'єктом юридичної шкоди є право в цілому, його норми.

Другою складовою відповідальності є протиправність дій (бездіяльності) лікаря, яка характеризується невірним визначенням захворювання пацієнта лікарем (помилка при діагностиці), або неправильно проведена лікарем маніпуляція (операція, призначення і введення лікарських засобів), обумовлені добросовісною помилкою лікаря.

Протиправність поведінки, що є обов'язковою умовою настання цивільно-правової відповідальності, являє собою факт невиконання або неналежного виконання умов договору, вимог закону чи інших правових актів, а також інших вимог, що зазвичай ставляться до медичної діяльності.

Під майновою шкодою за невідале медичне втручання слід розуміти всі витрати, яких зазнав пацієнт у зв'язку із заподіянням йому шкоди, а також усі доходи, які би він міг точно отримати.

Третім елементом складу цивільного правопорушення є причинно-наслідковий зв'язок між діями (бездіяльністю) лікаря та шкодою заподіяною пацієнту.

У заподіювача не виникає обов'язку відшкодувати заподіяне, якщо шкода не є наслідком його протиправної поведінки, а сталася з іншим причин, зокрема внаслідок індивідуальних особливостей організму пацієнта або через недотримання пацієнтом медичних рекомендацій.

У сучасному чинному законодавстві відсутній чіткий критерій визначення розрахунку та розміру відшкодування шкоди заподіяної особі невідалим медичним втручанням, суд при визначенні розміру може керуватися зокрема п. 9 постанови Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. № 6 «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» [3], де «враховується характер та обсяг страждань (фізичних, душевних, психічних тощо) та характер немайнових втрат, їх тривалість, можливість відновлення.

Позитивність захисту прав пацієнта за допомогою цивільного судочинства, у першу чергу, залежить від технології збору та подання доказів і своєчасного проведення судово-медичної, судово-психіатричної експертиз. Отже, саме під час розгляду справи суд визначає, який розмір моральної шкоди заподіяної особі невідалим медичним втручанням, який рівень шкоди варто враховувати для визначення точно розміру та чи взагалі можна факти, на які спирається особа, можна вважати моральною шкодою.

Задача потерпілого та його захисника полягає в тому, щоб переконати суд у необхідності, достовірності та доцільності відшкодування моральної шкоди заподіяної особі невідалим медичним втручанням саме в тому розмірі, який зазначено у позові.

У позові про відшкодування моральної (немайнової) шкоди має бути зазначено, в чому полягає ця шкода, якими неправомірними діями чи бездіяльністю її заподіяно позивачеві, з яких міркувань він виходив, визначаючи розмір шкоди, та якими доказами це підтверджується.

Для захисту прав пацієнтів від невідального медичного втручання, вважаю за не обхідне врахувати багаторічну практику розвинутих країн світу, страхування професійної відповідальності яка, на мою думку є найбільш

ефективним засобом захисту прав не тільки пацієнтів, а й фінансових та інших інтересів медичних працівників. Таке страхування дає змогу перенести тягар відповідальності на незалежного від пацієнтів суб'єкта правовідносин – страхову компанію

Як і інші види медичного страхування, страхування професійної відповідальності медичних працівників здійснюється на підставі договору. Тому особливості правової природи і порядку укладення та форми, змісту є такими ж як і в інших видах добровільного медичного страхування, але з врахуванням відносин, які склалися [4].

Отже, в сучасних умовах реформування питання цивільно-правової відповідальності медичних працівників, розроблення нормативно-правових актів та механізмів притягнення до відповідальності є зберігає свою актуальність та потребує подальшої розробки.

Список використаних джерел та літератури:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
2. Берназ-Лукавецька О. М. Особливості цивільно-правової відповідальності за неналежне надання медичних послуг. *Часопис цивілістики*. 2019. С. 19-24.
3. Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92#Text> (дата звернення 29.05.2024).
4. Скриннікова К. О. Окремі аспекти цивільно-правової відповідальності лікарів (медичних працівників). *Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право*. Ужгород, 2023. Т. 1. Вип. 79. С. 237-248. URL <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/288612/282259> (дата звернення 30.05.2024).

Лежнєва Т.М.

кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри права
Дніпровського гуманітарного університету
ORCID 0000-0001-7823-9132

ТЛУМАЧЕННЯ НОРМИ ПЕРШОГО РЕЧЕННЯ ЧАСТИНИ 1 СТАТТІ 51 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ШЛЮБУ

З розвитком українського суспільства, яке є частиною світової цивілізації західного типу, формується та стає більш вираженим суспільний запит на врегулювання шлюбних відносин між особами, які не відносяться до різних юридичних стате́й. У зв'язку із війною такий запит набуває додаткової актуальності. Такий запит має не лише прикладну раціональність, але цілком